

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

**А.В. Гарастовська,
О.М. Петухова, д-р екон. наук**
Національний університет харчових технологій

Однією з провідних галузей агропромислового комплексу України є молочна, яка, на жаль, має наявну тенденцію до скорочення, що викликана складною економічною ситуацією в країні, карантинними обмеженнями через

COVID-19, військовими діями, окупацією, девальвацією гривні та законодавчими змінами. Незважаючи на велику кількість проведених досліджень у даній галузі, залишається актуальним питання постійного моніторингу її стану та виникає потреба у визначенні та актуалізації факторів впливу на її розвиток.

Дослідження динаміки основних показників молочного скотарства (поголів'я корів та виробництво молока) з 2000 по 2021 рік свідчить про наявність негативної тенденції зменшення поголів'я корів: у 2021 році в порівнянні з 2000 роком воно зменшилося в 3,5 рази. Хоча при цьому спостерігається динаміка підвищення продуктивності корів майже вдвічі.

Відповідно до даних Державної служби статистики України [2] на початок лютого 2022 року налічувалося 1,6 млн. корів, а лідерами за кількістю поголів'я корів були Хмельницька та Полтавська області. При цьому велику кількість рогатої худоби вирощували в областях, що в 2022 році опинилися в зоні бойових дій та окупації, а саме в Житомирській, Київській, Чернігівській, Харківській та Сумській областях. Концентрація поголів'я корів у даних регіонах становила 43%, а виробництво молока – 42,3%.

Аналіз кількості переробних підприємств в Україні за останні 20 років засвідчив зменшення їх удвічі. Молочний ринок країни в 2021 році і так працював в умовах дефіциту сировини, а з лютого 2022 року після повномасштабного вторгнення ситуація кардинально погіршилася, також призупинили діяльність і суттєво зменшили виробництво 32% даних підприємств.

Обсяги експортно-імпортних операцій також кардинально зменшилися. Так за квітень та травень 2022 року Україна імпортувала продукції на 62% менше у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, а експортувала – на 21% менше. З серпня 2022 року ситуація почала потроху покращуватися і виручка від експорту зросла на чверть. При цьому експерти зазначають, що висока вартість сировини на ринку ЄС створює певні перешкоди для українського експорту через неспроможність готової продукції конкурувати за ціною.

Руйнування ланцюжків реалізації молока-сировини, а також готової продукції, цілих молочно-товарних ферм та молокопереробних заводів спричинило падіння закупівельних цін на молоко у березні відразу на 4,6 євро/100 кг. Про це у підсумках року повідомила аналітик Асоціації виробників молока Яна Лінецька. Також вона зазначила, що закупівельні ціни на молоко на кінець 2022 року були на 40% нижчими, ніж в ЄС та на 11% нижчими, ніж у 2021-му [1].

Наразі молочний ринок України працює під тиском низки факторів, які стримують ріст цін на молоко: скорочення споживчого попиту всередині країни, зростання безробіття, що свідчить про зниження споживання молочних продуктів у короткостроковій перспективі, зростання собівартості виробництва через кризу в енергетичній системі, знецінення гривні та інше [1]. Та слід зазначити, що молочна галузь має необхідні потужності для переробки молока, а подальші перспективи розвитку підприємств молочної галузі будуть залежати від активності зовнішнього та внутрішнього попиту на молочному ринку.

Станом на березень 2023 року ситуація на молочному ринку України покращується, більшість підприємств на неокупованих територіях вже відновили свою діяльність та налагодили нові партнерські відносини, ланцюги, канали продажів та логістику, при цьому частково починає відновлюватися зовнішня торгівля. Часткова стабілізація та покращення ситуації на молочному ринку обумовлені, в першу чергу, звільненням частини території країни від окупації завдяки Збройним силам України.

Виходячи з проведеного аналізу, виділено основні проблеми для підприємств молочної галузі на сучасному етапі: нестача обігових коштів, відключення електроенергії та порушення логістичних ланцюгів.

Загалом проблеми у молочній галузі є досить масштабними та багатоплановими і потребують довгоетапного вирішення, адже обумовлені не тільки особливостями галузі, а й великою кількістю зовнішніх та внутрішніх факторів, що викликають зменшення обсягів виробництва, скорочення поголів'я корів тощо. Також очевидно, що для вирішення проблем підприємств молочної галузі необхідні інвестиції та підсилення державної підтримки. В перспективі доцільно приділити увагу інноваційним можливостям у сфері виробництва та переробки молока, розробленню та впровадженню нових продуктів та технологій, реінжинірингу бізнес-процесів та активізації діджиталізації в усіх сферах даної галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закупівельні ціни на молоко в Україні на 40% нижчі, ніж в ЄС – підсумки 2022-го. URL: <http://milkua.info/uk/post/zakupivelni-cini-na-moloko-v-ukraini-na-40-nizci-niz-v-es-pidsumki-2022-go>.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Сільське господарство України 2020: Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2021. 232 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.